

תבונות

הגות עיון ופשוט
משיעורי

הג"ר דוד לייבל שליט"א

נערך ע"י תלמידיו

משמרת הקודש

וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר הֲנֹעַנּוּ אֶבְדְּנוּ כִּלְנֹנוּ אֶבְדְּנוּ: כָּל הַקָּרֵב הַקָּרֵב אֶל מִשְׁפַּח ה' יָמוּת הַיּוֹם תִּמְנוּנוּ לְנֹעַ.

טענה זו טוענים עם ישראל כלפי משה מייד לאחר מיתת מאתיים וחמישים מקטירי הקטורת, ולאחר מבחן המטות שבו הוכח שהקב"ה בחר רק באהרן ובניו לעבוד את עבודת המקדש.

מהי טענתם? הרי לכאורה הוכח שמושה ואהרן רצויים לעמוד לפני ה' ונסתתמו טענותיהם של קרח ועדתו והסדר אמור היה לחזור לקדמותו. כיצד זה שמתעוררת כעת טענה חדשה אצל עם ישראל?

בנוסף לתמיחה על עצם התלונה, מעיין מדוקדק בפסוקים עולות תמיהות נוספות. ראשית הם טוענים **כָּל הַקָּרֵב הַקָּרֵב אֶל מִשְׁפַּח ה' יָמוּת** ולא ימותו. כמו כן מהלשון 'הֲנֹעַנּוּ אֶבְדְּנוּ כִּלְנֹנוּ אֶבְדְּנוּ' משמע שעם ישראל קושר את החשש שלהם שהם ימותו למיתתם של קרח ועדתו, והלא, קרח ועדתו מתו משום שערערו על גדולתם וסמכותם של משה ואהרן, ובני ישראל ודאי שאינם מוסיפים כאן לערער על מעמדם של משה ואהרן שאם כן הקב"ה לא היה משיב לטענותיהם אלא נפרע מהם. מהי אפוא משמעות טענתם, ומה יש בו, במעשה קורח ועדתו, שהביא אותם לחשוש שימותו בקריבה אל הקודש?

גם בתשובת הקב"ה להם בה הוא מצווה שכדי למנוע את החשש של בני ישראל ממיתה בקריבה אל הקודש, הלוויים יעמדו ישמרו על המקדש וימנעו מישראל להתקרב יותר מידיי וכלשון הפסוק: **וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל אַהֲרֹן אַתָּה וּבְנֵיךָ וְבֵית אֲבִיךָ אִתְּךָ תִּשְׂאוּ אֶת עֹן הַמִּקְדָּשׁ וְאַתָּה וּבְנֵיךָ אִתְּךָ תִּשְׂאוּ אֶת עֹן כְּהֹנְתְּכֶם... וְשִׁמְרַתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתֵּי הַקֹּדֶשׁ וְאַתְּ מִשְׁמַרְתֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.** צריך הסבר, מה התחדש כאן בציווי זה? והלא תפקיד זה של הלוויים לשמור את קדושת המקדש נאמר זה מזה מכבר בפרשת במדבר (ג-ה): **הַקָּרֵב אֶת מִטֵּה לְוִי וְהֶעֱמַדְתָּ אוֹתוֹ לְפָנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְשִׁרְתוּ אוֹתוֹ: וְשִׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתּוֹ וְאַתְּ מִשְׁמַרְתֵּי כָּל הָעֵדָה לְפָנֵי אֱהֱלֵ מוֹעֵד לְעִבְדֵי אֶת עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן... וְאַתְּ אַהֲרֹן וְאַתְּ בְּנֵי תַּפְקִד וְשִׁמְרוּ אֶת פְּהַנְתָּם וְהָיָה הַקָּרֵב יוֹמֵת.** מה תוספת יש בציווי המחודש שבה בעקבות החשש של בני ישראל מלמות בקריבת הקודש?

כל העדה כולם קדושים

נראה שכדי להבין את הדברים לאשורם עלינו להקדים ולהתבונן בחטאם של קרח ועדתו ומיתתם של מאתיים וחמישים מקטירי הקטורת. עיון בפסוקים ובדברי חז"ל מעלה כי טענות קרח ועדתו אינן נובעות רק מגאווה וחוסר הסכמה לקבל את סמכות משה, שכן, לו הטענה הייתה עוסקת רק ברצונו של קרח לקבל שררה לא היו הולכים אחריו 'חֲמִישִׁים וְקְמָאֲתַיִם נְשִׂיאֵי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד אֲנִשֵּׁי שָׁם', ובמדרש (רבה) מובא אף יותר מכך 'שנמשכו כל גדולי ישראל והסנהדראות אחריו' הרי שלא הייתה טענתו רק על רצונו ליהנות מן השררה שאם כן מה לכל גדולי ישראל ללכת אחריו. אלא, יש לומר, כי ההתנגדות למעמדם הבלעדי של משה ואהרן היתה מבוססת ביסודה על רצון אמיתי להתקרב אל הקודש באופן ישיר וללא מתווכים, ולכן כשמושה מציע לקרח ועדתו **בְּקֶרֶב יָדַע ה' אֶת אֲשֶׁר לוֹ וְאַתְּ הַקֹּדֶשׁ וְהַקָּרִיב אֵלָיו וְאַתְּ אֲשֶׁר בּוֹ יִקְרִיב אֵלָיו זֹאת עֲשׂוּ קַחוּ לְכֶם מַחְתּוֹת קֶרֶח וְכָל עֲדָתוֹ: וְתָנוּ בְּהֵן אֵשׁ וְשִׁימוּ עֲלֵיהֶן קִטְרֹת לְפָנֵי ה' מִחֹר וְהָיָה הָאֵשׁ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' הוּא הַקֹּדֶשׁ...** אין כאן כוונה ליצור תחבולה שתגרום להם אח"כ להיענש ולמות, אלא הוא אומר להם בעצם שהוא אינו מעכב על ידם ואם הם מעוניינים להקריב בעצמם באופן ישיר הם יכולים לעשות זאת, אמנם ברור היה שאם הם שוגים ימנע מהם לעשות כך, אך המכוון במעשה משה לא היה להענישם אלא לומר שאינו מעכב בידם.

זאת הסיבה שגם לאחר מיתתם עדיין היה צורך במבחן המטות משום שעדיין ניתן היה לטעון שאין זה מלמד על הכלל ושמה דווקא קרח וחמישים ומאתים מקריבי הקטורת הם אלו שלא היו ראויים, אבל אפשר שאחרים כן, וכך יוכל כל אחד לטעון שהוא רוצה לנסות ולהקטיר, לכן ציווה ה' על מבחן המטות

ובכך הושלמה ההוכחה קבל עם ועולם שהגישה אל הקודש אינה אפשרית עבור כל אדם מישראל, אלא היא מופקדת בידי אהרן ובניו.

הקרב אל משכן ה' ימות

כעת נוכל להבין מדוע מתעוררת טענת בני ישראל דווקא כעת, לאחר עונשם של קרח ועדתו ולאחר מבחן המטות, שכן, עונשם של קרח ועדתו ופריחת המטות בירד לעם ישראל בצורה מוחלטת שהגישה אל הקודש נעשית רק ע"י אהרן ובניו, בשלב זה, לאחר שהוברר והובן לבני ישראל שאינם ניגשים אל הקודש, עם ישראל טוענים טענה אחרת, הם אינם רוצים להחליף את מעמדם של אהרן ובניו הכהנים שכן הוברר להם שרצון ה' הוא שהם בלבד יקראו אל השם וקרבנם תבצע דרך החוליה המקשרת של אהרן ובניו, אך תלונתם היא כי הגבלה זו תגרום קושי ובלבול גם בפעולות הקדושה והרוממות שהם כן מותרים בהם כגון עבודת הקרבנות בהן מצווה ישראל להביא את הקרבן ולסמוך עליו וכמו גם מעשה השחיטה המותרת להעשות על ידי ישראל וכיוצא בזה בפעולות שגם מי שאינו כהן או לוי יכול להתקרב אל הקודש על ידיהם, אך החשש של בני ישראל היה שבעקבות האיסור המוחלט שיש עליהם להתקרב אל הקודש, מצב זה עלול ליצור בלבול וטעות בין ההתקדשות המותרת לבין זו האסורה. מצב זה עלול ליצור מתח משום שכאשר האדם כבר נמצא בתוך ההתלהבות ותשוקת הקודש קשה לו לעצור את עצמו היכן שהתקרבותו כבר אסורה. טענה זו לא באה חלילה מחמת ערעור על מעמדם של משה ואהרן, אלא היא באה דווקא מתוך רצונם האמיתי לדבוק בה' בכל מאודם אך חוששים הם שמצב זה יגרום לכך שהם ימותו בקרבנם לפני ה'.

גווענו אבדנו כולנו אבדנו

ואכן, הדברים מדויקים גם מלשון הפסוק שכאשר ההוא מתאר את חששם של בני ישראל מהמוות לשוננו היא: **'הָאֵם תָּמְנוּ לְגוֹעַ'**, הביטוי **גוועה** מיוחד למיתת צדיקים וכפי שמבואר בגמרא בבבא בתרא **כל מיתה שיש בה גוועה זו היא מיתתן של צדיקים** (ב"ב ט"ז א). מלשון זו משמע שהמיתה המדוברת היא מיתה מתוך רוממות וקירבת השם, וכפי שביארנו שחששם מפני המוות היה דווקא מרוב קירבת ה' בעבודת הקרבנות והיא אשר עלולה להוביל אותם למיתה מחמת שלא ידעו את גבול ההתקרבות המותר.

זאת גם הסיבה שאין כאן עונש או כעס מהקב"ה על בני ישראל בשל טענה זו, שכן היא באה דווקא מתוך רצון להמשיך להתקרב להקב"ה. לכן הוא מצווה את הלוויים על משמרת המקדש, כדי לאפשר את המשך קירבת עם ישראל לקודש בלא חשש לחייהם.

משמרת המזבח

מעתה נראה לבאר כי אכן התפקיד הניתן ללוויים במענה ה' לבני ישראל אינו התפקיד שניתן להם כבר בפרשת במדבר ועל אף הדמיון הנראה בינו לבין זה המופיע בפרשתינו, ישנו הבדל מהותי ביניהם. בפרשתינו התחדש מימד נוסף של 'משמרת' שלא נאמר קודם לכן. הציווי בפרשת במדבר לשמור את משמרת המשכן מתייחס לאפשרות של חילול המקדש ע"י אדם שיכנס באופן בלתי ראוי או שיתנהג במקדש באופן שלא הולם את קדושתו. זוהי שמירה על המקדש מביזוי וחילול במובן הפשוט של המושג, כשהגדרתו בלשונות המקרא היא **'משמרת הקודש'** וביאורו הוא השמירה על הקודש מפני חילולו.

אך בפרשתינו ישנה תוספת והיא **'משמרת המזבח'** שיעודה הוא עבור מי שבא לעסוק בפעילות עבודת בית המקדש והמזבח, שכן, ישנה סכנה בהתקרבות ודבקות זו שהעוסק בה לא יוכל לעצור בעד עצמו מלהתקרב באופן מוחלט. ביחס לחשש זה אומר להם הקב"ה שלא יימנעו בעקבות כך לבוא אל המשכן ולהקריב קרבנות, כיוון שהלוויים ישמרו עליהם גם מפני חשש זה ויורו להם כל העת את הגבול המותר כדי לאפשר גם לעם להתמסר להקרבת ושחיטת הקרבנות מבלי לחשוש שינהגו שלא כהוגן בהתקרבותם.

ביאורינו מעמיד באור חדש את תלונת בני ישראל הנוצרת ברצונם האמיתי להתרומם ולהתקדש ואת תשובת ה' עליה כי הלוויים יעמדו גם על משמר זה. אנו, החסרים את עבודת המקדש ושמירת הלוויים צריכים לזכור את האמור בדברי חז"ל 'כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו' (סוכה ב.) וכי הרוממות והקדושה מביאים בכנפייהם גם את הצורך להעמיד את 'משמרת המזבח' העצמית בה ישמור האדם את עצמו ואורחותיו לבל תתערב פנייה ומעשה שאינו הגון בתוך תשוקת הרוממות וההתקרבות.

העלון יוצא לאור על ידי מכון 'תבונות', רח' יהודה הלוי 10 בני ברק
האורות והערות ולקבלת תכנים נוספים ניתן לפנות במייל: office@tvunot.net
לקבלת העלון במייל a@tvunot.net